

Култура религија I разреди

Предметни професор: Весна Гаврић

Е-маил: gavric.vesna@outlook.com

Политеизам и монотеизам

Један од утемељивача социологије Огист Конт тврдио је да је друштво као и људски разум пролазило етапе од теолошке фазе преко метафизичке до позитивистичко-научног мишљења. За теолошку фазу карактеристична је владавина религиозне свијести у којој преовладавају субјективне представе, илузије и сл. Теолошка фаза има три нивоа: *фетишизам, политеизам и монизам.*

Услови у којима се одвијала ова фаза препознатљиви су по: потреби човјека за упоредним организовањем друштвеног и материјалног живота са духовним, овладавање ватром, рађањеу првобитних примитивних и мистичних идеја о смислу постојања, појави пећинског сликарства. До појаве монотеизма, који представља еволуциони врхунац у теолошкој фази, првобитни ловци сматрали су да су животиње обдарене натприродним моћима, вјеровало се у прелазак душа мртвих у животиње, појавило се вјеровање у загробни живот и сл.

Фактори који су довели до развоја религије сврставају се у неколико група:

- психилошки фактори,
- биопсихолошки,
- филозофско-спознајни,
- социјални.

Политеизам је вјеровање у више богова. Најпознатије политеистичке религије су:

- Старогрчка религија - Олимписки богови (Зевс, Хетра, Посејдон, Хад, Афродита, Атина, Арес, Артемида, Аполон, Хермес, Хестеј, Хефест, Деметра и Дионис)
- Староримска религија – Аполон, Купидон, Церес, Дијана, Јунона, Јупитер, Марс, Меркур, Венера, Минерва, Нептун, Плутон, Сатурн, Веста, Вулкан, Уран.

Политеизам потиче од грчке ријечи *poly*, што значи много и *theos*, што значи бог. Термин политеизам утврдио је јеврејски аутор Филон Александријски у својој полемици са Грцима и Римљанима, називајући их паганима, што свакако има негативну конотацију. Типични примјери јесу грчка и римска религија, које имају иста божанства јер су Римљани од Грка прихватили цијели њихов пантеон (храм посвећен култу богова). Оно што њима дозвољава пантеизам јесте да вјерују у више богова, а да при томе не морају поштовати све богове подједнако (не забрањује им се да одређеног бога обожавају више

од других или пак више њих). У оквиру пантеизма постоје и хенотисти, који вјерују у једног бога, али то не искључује вјеровање и у друге.

У многобожачким друштвима се признаје постојање вишеструких богова, обично сваки посвећен одређеној карактеристици природе, као што су: бог грома, бог сунца, богиња кише, богиња земље и тако даље.

Политеизам је био прилично чест у друштвима антике, као у старој Грчкој, античком Риму и древном Египту, на примјер. И даље је присутна у неким религијама афричког и азијског поријекла. Свако божанство у политеистичком систему посједовало је посебне моћи и овлашћења, као специјалисти у одређеним областима, као што су елементи природе, људски односи, објекти, активности и тако даље. На примјер, стари Грци су вјеровали да је Афродита била богиња љубави, љепоте и сексуалности; док је Атина сматрана божицом мудрости и цивилизације и тако даље. Посебна карактеристика већине богова политеистичких друштава била је присутност њихових јединствених личности. Грчки и римски богови, на примјер, према својим митологијама, живи су директно ометали живот смртника и, понекад, поступали су окротно.

Монотеизам је вјеровање у једног Бога. Етимолошки, ријеч монотеизам потиче од грчких ријечи *monos*, што значи један и *theos*, што значи бог. Монотеизам има три основна елемента који чине један религијски концепт: **елемент интелектуално-спознајног** (систем идеја и вјеровања), **афективни елемент** (осјећања која изазива вјера) и **ритално-организациски елемент** (практични дио религијског учења). Основне карактеристике монотеистичких религија су: ради се о објављеним религијама преко пророка, објаве су записане у светим књигама и свака од монотеистичких религија има исто извориште које се налази у савезу који је Бог склопио са Аврамом. За монотеистичке религије често се каже да су и мушке религије, за разлику од политеистичких у којима је било и важних женских божанстава.

Многе данашње религије могу се сматрати монотеистичким јер вјерују у једно Врховно Биће или божанство. То су ислам, хришћанство, јудаизам, будизам. Карактеристике монотеистичких религија су: наднационалност, оснивачи су појединци (Христос, Мухамед, Буда) који су открили Бога. Све религије су спасилачке – проповједа се спас човјека. Оне праве разлику између добра и зла. Стварни свијет је зло, човјековом природом владају нагони, а божији је добар (аскетизам и асексуалност). Проповиједају крај свијета и долазак Бога на земљу.